

ข้อมูลพื้นฐาน

โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน อำเภอพาน้อย จังหวัดน่าน

ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ได้มีหนังสือที่ นน 51003/2751 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2552 ถึง ประธานมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อขอรับการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรบนพื้นที่สูงในพื้นที่บ้านแสนสุขหมู่ที่ 9 ตำบลสันทะ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน เนื่องจากมีปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อทำการเกษตร และไม่มีระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงได้ขอรับการสนับสนุนมายังมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อสนับสนุนให้เป็นโครงการขยายผลโครงการหลวงในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน แต่เนื่องจากหมู่บ้านที่ขอเข้าร่วม คือ บ้านแสนสุข หมู่ที่ 9 มีขอบเขตไม่ชัดเจน โดยเป็นหมู่บ้านที่แยกมาจากบ้านขุนสถาน หมู่ที่ 3 ราษฎรเป็นเผ่าม้ง เป็นเครือญาติ และมีพื้นที่การเกษตรกระจายอยู่ในเขตของทั้ง 2 หมู่บ้าน อำเภอนาน้อย จึงได้มีหนังสือที่ นน.0217.1/2320 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2552 แจ้งขอให้ทั้ง 2 หมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการขยายผลโครงการหลวง

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้เข้าไปสำรวจพื้นที่เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2552 ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการและศักยภาพการพัฒนาโดยเบื้องต้น และจัดทำรายงานเสนอประกอบการพิจารณาเป็นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพื้นที่ใหม่ต่อไป

สภาพทั่วไป

ขนาดที่ตั้ง

ขอบเขตของโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน พิจารณาโดยใช้พื้นที่ลุ่มน้ำเป็นเกณฑ์โดยพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยที่ครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้านได้แก่ บ้านขุนสถาน หมู่ที่ 3 บ้านแสนสุข หมู่ที่ 9 ตำบลสันตะอำเภอน่าน้อย จังหวัดน่าน คือลุ่มน้ำห้วยส้ม มีพื้นที่ 17.61 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,000 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสันตะ อำเภอน่าน้อย จังหวัดน่าน

ทิศใต้ ติดต่อกับดอยกู่สถาน ตำบลเมืองลี อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลสันตะ อำเภอน่าน้อย จังหวัดน่าน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับดอยขุนห้วยหอม ตำบลไผ่โชน อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านขุนสถานโดยทั่วไปจะมีภูเขาสูงมีที่ราบน้อย ระดับความสูงโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน มีระดับความสูงตั้งแต่ 600-1,700 เมตร จุดสูงสุดอยู่ทางตอนใต้ของพื้นที่และค่อย ๆ ลาดลงไปทางตอนเหนือของพื้นที่ ระดับความสูงของบ้านขุนสถาน อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,240 เมตร และบ้านแสนสุข อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,160 เมตร

ตาราง ระดับความสูง โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน

ระดับความสูง	พื้นที่		ร้อยละ
	ตารางกิโลเมตร	ไร่	
600-700 เมตร	0.48	300.37	2.73
700-800 เมตร	2.22	1390.49	12.64
800-900 เมตร	2.92	1823.20	16.57
900-1000 เมตร	3.22	2011.82	18.28
1000-1100 เมตร	3.14	1962.92	17.84
1100-1200 เมตร	2.30	1435.80	13.05
1200-1300 เมตร	1.42	887.57	8.07
1300-1400 เมตร	1.03	644.90	5.86
1400-1500 เมตร	0.61	379.35	3.45
1500-1600 เมตร	0.20	125.98	1.14
1600-1700 เมตร	0.07	41.65	0.38
รวม	17.61	11004.05	100.00

ลักษณะดิน

พื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน จัดเป็นกลุ่มชุดดิน 62 ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขา ซึ่งมีความลาดชันมากกว่า 35 % ดินที่พบในบริเวณดังกล่าวนี้ มีทั้งดินลึกและดินตื้น ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของหินต้นกำเนิดในบริเวณนั้น มักมีเศษหิน ก้อนหิน หรือหินพื้นใต้วัดกระจัดกระจาย

การชะล้างพังทลายของดินระดับการชะล้างพังทลายของดินในโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน มีการชะล้างพังทลายสำหรับพื้นที่สูง อยู่ในระดับน้อยมาก ร้อยละ 53.38 รองลงมา มีระดับการชะล้างพังทลายรุนแรงมาก ร้อยละ 45.93

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน แบ่งออกเป็น 3 ฤดูกาล คือ ฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนรายปี 1,263 มิลลิเมตร ฤดูแล้ง ระหว่างเดือนพฤศจิกายน- กุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุด 20.16 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม - มกราคม จะมีอากาศหนาวจัด

ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 32.34 องศาเซลเซียส

แหล่งน้ำที่สำคัญของโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน

แหล่งน้ำธรรมชาติ

โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน อยู่ในลุ่มน้ำย่อยห้วยสถาน ลุ่มน้ำสาขาห้วยแห้ง ลุ่มน้ำหลักลุ่มแม่น้ำน่าน มีแหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญ คือห้วยส้ม เป็นน้ำสาขาของห้วยสถาน มีต้นกำเนิดอยู่ที่พื้นที่หมู่บ้านขุนสถานและบ้านแสนสุข มีทิศการไหลไปทางทิศตะวันออกของพื้นที่ ไหลไปรวมกับลำห้วยน้อยใหญ่รวมเป็นห้วยสถาน ก่อนไหลวกไปทางเหนือและไหลลงสู่ห้วยน้ำแหวง

โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ 1A เป็นพื้นที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ที่ปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งจำเป็นจะต้องสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และ เป็นทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ และห้ามมิให้มีกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ดังกล่าว

ลักษณะอุทกธรณีวิทยาบริเวณโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน มี 3 ชนิด คือโคราชตอนล่าง มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 72.42 รองลงมาเป็นลำปาง คิดเป็นร้อยละ 24.33

ป่าไม้

โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งขวาแม่น้ำน่านตอนใต้ โดยการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซน C) ทั้งหมด

การคมนาคม

การคมนาคม พื้นที่ที่ขอรับการสนับสนุนจากโครงการหลวง อยู่ห่างจากอำเภอน่าน้อย 51 กิโลเมตร ถนนเป็นถนนลาดยาง ใช้เวลาในการเดินทาง 1 ชั่วโมง 30 นาที

โครงสร้างพื้นฐาน

- มีระบบประปาหมู่บ้าน แต่ไม่มีถังพักเก็บน้ำ
- ศาสนสถาน โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง
- สถานศึกษา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีครู 2 คน นักเรียน 40 คน มีโรงเรียนอยู่ในเขตบ้านแสนสุข 1 แห่ง ชื่อโรงเรียนประกาศิตเวชศักดิ์ สอนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มี ครู 20 คน นักเรียน 300 คน มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน มีที่อ่านหนังสือประจำ มีอาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน และมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านขุนสถาน
- หมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ มีโทรศัพท์สาธารณะใช้ มีสัญญาณมือถือ มีสัญญาณเตือนภัยน้ำท่วม/ดินถล่ม จำนวน 1 แห่ง

- บ้านขุนสถาน มีร้านค้า 6 แห่ง มีปั้มน้ำมันหลอด 3 แห่ง บ้านแสนสุข มีร้านค้า 4 แห่ง ปั้มน้ำมันหลอด 1 แห่ง มีแห่งตลาด/จุดรับซื้อผลผลิต

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประชากร

โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน มีหมู่บ้านที่ทำการส่งเสริม 2 หมู่บ้านได้แก่ บ้านขุนสถาน บ้านแสนสุข มีครัวเรือนจำนวน 303 ครัวเรือน ประชากรรวม 1,666 คน ดังตาราง

ตาราง จำนวนประชากร โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน

ชื่อบ้าน	หมู่ที่	เผ่า	จำนวนประชากร			รวม
			ครัวเรือน	ชาย	หญิง	
บ้านขุนสถาน	3	ม้ง	180	445	438	883
บ้านแสนสุข	9	ม้ง	123	na	na	783
รวม			303			1,666

ผู้นำชุมชน

-

การศึกษา

สถานศึกษา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีครู 2 คน นักเรียน 40 คน มีโรงเรียนอยู่ในเขตบ้านแสนสุข 1 แห่ง ชื่อโรงเรียนประภิตเวชศักดิ์ สอนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มี ครู 20 คน นักเรียน 300 คน และมีศูนย์การเรียนรัฐชุมชนบ้านขุนสถาน

การสาธารณสุข

ประชาชนส่วนมากจะทำการรักษาที่สถานีอนามัยประจำตำบลใกล้บ้าน และถ้าผู้ป่วยอาการหนักทางสถานีอนามัยก็จะส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลอำเภอต่อไป

การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยการปลูกพืช ได้แก่ กะหล่ำปลี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และข้าวไร่ โดยอาศัยน้ำฝน อาชีพรองได้แก่ ค้าขาย รับจ้างและเลี้ยงสัตว์ มีรายได้ของประชากรประมาณ 30,000 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี

รายได้

รายได้ของประชากรประมาณ 30,000 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี

การถือครองที่ดิน

-

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

หมู่บ้านทั้ง 2 มีพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมดประมาณ 10,000 ไร่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด และไม่มีเอกสารสิทธิ์ มีการใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มากกว่าร้อยละ 75-90 ของพื้นที่การเกษตร ตาราง การใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่		ร้อยละ
	ตารางกิโลเมตร	ไร่	
นาข้าว	1.61	1004.71	9.13
ป่าประเภทผลัดใบ	0.15	91.04	0.83
พื้นที่ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	8.11	5069.52	46.07
ไม้ผล	1.54	964.23	8.76
สวนป่า	6.20	3874.55	35.21
รวม	17.61	11004.05	100.00

แหล่งเงินทุน

1. เงินกองทุนหมู่บ้าน
2. พ่อค้า / นายทุน

การรวมกลุ่มของเกษตรกร

1. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
2. กลุ่มทำนาขั้นบันได (นำร่อง)

ผลผลิตทางการเกษตร

1. ผลผลิตกะหล่ำปลีที่ได้เฉลี่ยต่อไร่ ประมาณ 4 ตัน การลงทุนประมาณ 4,660 บาทขายผลผลิต กิโลกรัมละ 3 บาท เป็นเงิน 12,000 บาท

ผลตอบแทน ได้กำไร 7,400 บาท

2. ผลผลิต ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณไร่ละ 775 กก. (ประมาณไร่ละ 50 ถึงๆละ 15 กก.) ผลตอบแทนต่อไร่ ค่าลงทุน ประมาณ 3,100 บาท ค่าขายผลผลิต 5,037.50 บาท (กก.ละ 160 บาท) กำไรไร่ละ 1,937.50 บาท

3. ผลผลิตการปลูกข้าวไร่ ประมาณ 45 ถึงต่อไร่

แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนสถาน มีธุรกิจให้บริการด้านที่พัก เช่น รีสอร์ท ประมาณ 5 แห่ง ซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวอื่นๆได้อีก

ปัญหา อุปสรรค และศักยภาพของชุมชนบ้านขุนสถาน

ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของหมู่บ้านขุนสถาน แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้
ด้านเศรษฐกิจ

ปัญหา 1. ราคาผลผลิตการเกษตร (กะหล่ำปลีและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ไม่แน่นอน ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอนบางปีขาดทุน

2. ประชากรขาดความรู้ในการเพาะปลูกพืชชนิดอื่น
3. มีการใช้สารเคมีในการเกษตรมาก

ความต้องการ 1. ความรู้ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพจากโครงการหลวง ในการปลูกพืชแทนกะหล่ำปลี และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ไม้ดอก กาแฟอบาบิโก้ ฯลฯ

2. ความรู้และการสนับสนุนทำนาขั้นบันได

ด้านสังคม

- ปัญหา**
1. มีอัตราการเกิดสูง เป็นชุมชนแออัด
 2. ประชากร ไม่มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
 3. ยังมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด

- ความต้องการ**
1. สร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 2. ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและความสามัคคีในชุมชน

ด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐาน

- ปัญหา**
1. มีการบุกรุกเข้าทางพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร
 2. สภาพดินเสื่อมโทรม
 3. ขาดการบริหารจัดการแหล่งน้ำ ทำให้น้ำฤดูแล้งไม่เพียงพอ
 4. ไม่มีการจัดการขยะ

- ความต้องการ**
1. ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ทดแทนสารเคมี
 2. สร้างแหล่งเก็บกักน้ำและจัดให้มีการบริหารจัดการ
 3. การจัดการเรื่องขยะ (ส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม)

ศักยภาพของการพัฒนา

-

แนวทางการพัฒนาจุดเน้นการพัฒนา

-

ผู้ปฏิบัติงาน

นายวิชัย	ปัตถมสิงห์ไชย	ผู้อำนวยการโครงการขยายผลโครงการหลวงบ้านขุนสถาน
นายวัฒนชัย	ดำรงหาญวิทย์	ผู้จัดการกลุ่มโครงการขยายผลโครงการหลวงบ้านขุนสถาน
นายรุ่งเรือง	ดีปินตา	เจ้าหน้าที่ประสานงานสนามโครงการขยายผลโครงการหลวงบ้านขุนสถาน

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศโครงการขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน
อำเภอพาน้อย จังหวัดน่าน

